

מערך שיעור בית מדרש לשבועות "תיקון ליל שבועות"

קהל יעד: מפקדים לו"ז המערך: 45 דקות

מטרת המערך: החייל יעצים את עשייתו הצבאית מתוך ערכים שונים העולים מחג השבועות.

רקע:

לפניכם פעילות לימודית "תיקון ליל שבועות" לחג השבועות וערכים העולים ממנו השייכים לעשייה הצבאית. הפעילות בנויה מדפי לימוד, העוברים בין ארבע קבוצות שונות שתגדיר ביחידתך. בכוחה של הפעילות, לגבש את יחידתך ולהעצים את ערכי צה"ל בקרב החיילים המשרתים בה.

הלימוד בליל שבועות מכונה "תיקון" וכולל קריאה ולימוד לאורך כל הלילה. לפי פירוש אחד אנו נקראים לתקן בלילה הזה את שעשו אבותינו כשיצאו ממצרים: בלילה שקדם למעמד הר סיני ישנו עד מאוחר בני ישראל וכמעט שאיחרו למעמד. מעשה זה הובן כזלזול בחשיבות המעמד וכ"תיקון" - אנו נדרשים להיות ערים כל הלילה ולהתכוון למתן תורה המתחדש בכל שנה ושנה. על כך מוסיף ספר ה"זוהר", שמתוך החיבה לתורה והתרגשות לקראת קבלתה כחתן וכלה ערב חופתם אין נרדמים - ולומדים כל הלילה.

אופי הפעילות והנחיות לביצוע

1. **עליכם לחלק את היחידה ל-4 קבוצות.** לאחר מכן, הסבר לחיילים את אופי הפעילות ואת הכללים לביצועה.
2. במהלך הפעילות תשב כל קבוצה במעגל באזור אחר בחדר ותקבל **דף לימוד הכולל קטע טקסט** השייך לחג ו**שאלות** המתייחסות אליו, המכוונות את השיח בקבוצה סביב הערך העולה ממנו. **הגדר מראש את הזמנים ללימוד והכרז כאשר נשארת דקה לסיום כל דף לימוד**, כדי לאפשר לקבוצה לכתוב את מסקנותיהם במסגרת הזמן הקצוב. כדי שהפעילות לא "תמרח" – חשוב מאוד להקפיד על העמידה בזמנים.

3. מסביב לקטע הטקסט והשאלות, בתוך דף הלימוד ניתן לראות כי ישנם ארבעה חללים ריקים. הקבוצה תלמד את הקטע, תענה על השאלות המצורפות לו ותכתוב את תשובותיה באחד הרבעים הריקים, כל קבוצה – בחלל ריק אחר.
4. כל סבב לימוד יארך כ-7 דקות, לאחר מכן יוחלפו הזדפים בין הקבוצות כך שלאחר כ-28 דקות, תלמדנה כל הקבוצות את ארבעת דפי הלימוד שיהיו מלאים בתשובותיהם.
5. לאחר סיום הלימוד – יהיה זה מקומך, המפקד/ת, לאסוף מחדש את החיילים לקבוצה אחת, לשמוע מהם על התובנות שעלו להם במהלך הלימוד, לסכם את הפעילות ולהביא את ה"אני מאמין" שלך סביב הנושאים שעלו (תוכל להיעזר בהסבר דפי הלימוד השונים, שיובא בהמשך)

לוי"ז המערך:

- דברי פתיחה והנחיות ללימוד – 7 דקות
- סבב לימוד – 28 דקות (כ-7 דקות לכל דף לימוד)
- עיבוד וסיכום מפקד – 7 דקות.
- סה"כ משך הפעילות – כ-45 דקות.

א': דפי הלימוד לבית המדרש:

מצורפים בסוף המערך

ב': הרחבה למפקד על תכני דפי הלימוד:

לפניך הסבר לרעיונות ולתכנים המופיעים בכל אחד מדפי הלימוד והקשרם הכללי לעשייה הצבאית.

1. הר סיני ומעמד מתן תורה- ערך השליחות:

- מעמד הר סיני נחשב לאחד המאורעות המכוננים בתולדות עמנו. על פי המסורת היהודית ניתנה במעמד זה התורה (שבכתב ושבעל פה) ונאמרו לכל העם עשרת הדיברות. קבלת התורה בהר סיני הפכה אותה לתפיסה ערכית ומוסרית משותפת לכלל העם. היא עיצבה את תולדות עמנו ומהווה תשתית רוחנית ותרבות של העם היהודי לדורותיו.
- בשיר "מול הר סיני" קושר המחבר את הלחימה העזה בסיני למאורעות היסטוריים שהתרחשו על פי המסורת באזור. אז, בער הסנה, שדרכו דיבר ה' אל משה ובישר לו על חירות ישראל מידי מצרים. ובמבצע קדש – גם אז בערה מול הר סיני, בערה המתרחשת בלבבותיהם של הלוחמים ובמנועי הרכבים. וכפי שממשיך השיר: "בוער, בוער הסנה. לוחט בזמר און, בלבבות האל, של נערי ציון ורכב ישראל".
- החיבור בין חירות ישראל ביציאתם ממצרים ללחימה על עצמאות ישראל בקרבות סיני (מבצע קדש) מעצימה את החיילים ומבקשת מהם לראות עצמם כחלק משרשרת הדורות.

2. "ויחן שם ישראל נגד ההר"- ערך הרעות:

- רגע לפני שעם ישראל מקבל את התורה בהר סיני – הוא עובר את תהליך המבקש מהם אחדות ורעות. האחדות הזו, "כאיש אחד בלב אחד", היא זו המאפשרת את המעמד המשותף ואת קבלת התורה.
- גם ביחידה אנו יכולים לראות כי אנו שונים זה מזה. אף על פי כן, זה לא מונע מאתנו להתאחד סביב המטרות והיעדים הגדולים שאנו שותפים להם במשימותינו היום יומיות בצה"ל, שתפקידם – לשמור על ביטחון המדינה ולנצח במלחמה.

3. העלאת הביכורים לבית המקדש – ערך השליחות

- במעשה הביכורים החקלאים מביאים את הפירות הראשונים מתוצרת הארץ השנתית ומעלים אותם לבית המקדש בירושלים, פעולה המתקיימת במשך הזמן שבין חג השבועות (חג הקציר) ועד חג האסיף (סוכות). ניתן לראות בדרישה מהחקלאי להביא לירושלים את התוצרת שעליה עמל במשך השנה ושלבואה ציפה במשך זמן רב, תפיסה ערכית הנותנת דגש וחשיבות יתירה לנתינה למען הכלל.
- תפיסה ערכית זו משתקפת גם בשירות הצבאי בצה"ל. כלל המשרתים בצה"ל, נדרשים לתרום משנותיהם הראשונות כאנשים בוגרים ועצמאיים - למען הכלל.

4. מגילת רות – ערכי הרעות והאחריות

- מגילת רות מספרת על נעמי ושתי כלותיה. לאחר שנפטרו שני בניה של נעמי, החליטה לחזור לישראל וכלותיה מבקשות לחזור איתה לארץ. נעמי משכנעת את ערפה כלתה לשוב לביתה ואולם רות, לא משתכנעת. על אף שהיא עודנה צעירה ויכולה לשקם את חייה ולהתחיל מחדש – היא בוחרת להמשיך עם חמותה הזקנה ולהידבק בדרכה, על כן היא אומרת לה בנחרצות: "אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין עמך עמי וא-לוהיך א-לוהי".
- ביטויים רבים ניתן למצוא במסגרת צה"ל לאחדות ולרעות כפי שהם משתקפים במעשיה של רות. השירות הצבאי מפגיש בין משרתים המגיעים מתפיסות ומקומות שונים ופועלים יחד כתף אל כתף. זאת, מתוך השאיפה לדבוק בדרך המשותפת ולממש את ייעודו של צה"ל.

ג': עיבוד מפקד:

שאלות לדיון ושיחה בעקבות הלימוד:

- כיצד היה לכם הלימוד המשותף של הקבוצה, סביב דף לימוד?
- האם למדתם משהו חדש מהלימוד המשותף? שתפו.
- האם תוכלו לשתף בקטע לימוד שהתחברתם אליו ונגע בכם באופן מיוחד?
- כיצד חוויתם את הקשר שבין הערכים העולים מתוך חג השבועות ובין השירות הצבאי? האם אתם רואים קשר דומה גם ביחס לחגים ומועדים אחרים?

ד': הצעה לסיכום:

- אחד מן המנהגים המסמלים בחג את מתן תורה הוא **מנהג "תיקון ליל שבועות"**, מנהג הכולל קריאה ולימוד משותף במהלך ליל שבועות כולו, עד הבוקר. במהלך הלימוד המשותף שלנו, נגענו במספר ערכים העולים מן החג ואשר יכולים להעצים את עשייתנו היום יומית הצבאית.

נסכם בקצרה את הנושאים אותם למדנו:

- **בהבאת הביכורים** החקלאי שעמל כל השנה על יבולו החקלאי, העלה לבית המקדש בירושלים את התוצרת הראשונה היקרה, לה ציפה משך זמן רב. בנתינה זו החקלאים שמים את הכלל כקודם להם ומדגישים בכך את חשיבות העשייה והפעולה למענו. כמשרתים בצבא ההגנה לישראל, כולנו מבטאים את ערך זה, שמים את הכלל לנגד עינינו על אף שכרוך בכך ויתור מסוים על שנותינו הראשונות כאנשים בוגרים ועצמאיים.
- כמו כן, למדנו על **מעמד הר סיני**, כאירוע מכוון שעיצב את העם היהודי לאורך הדורות. במעמד זה ניתנה התורה (שבכתב ושבעל פה) ונאמרו לכל העם עשרת הדיברות. ראינו שמאוחר יותר היווה המעמד בסיס לשיר "מול הר סיני", כדי להעצים את לוחמי צה"ל, שממשיכים את אותו התהליך של חירות ישראל.
- ואם כבר מדברים על **מעמד הר סיני**, **בו עם ישראל קיבלו את התורה** למדנו על האחדות שנוצרה בעם בסמוך למעמד. עם ישראל התאחד סביב המטרה המשותפת, לקראת המאורע הגדול וכמו שהסביר זאת רש"י, הפך העם כולו להיות "כאיש אחד, בלב אחד". כולנו כאן סביב מטרה משותפת. כדי להצליח לממש את ייעודנו, בעבורו התייצבנו, אין דרך לעשות זאת ללא אחדות. האחדות מאפשרת לכולנו להיות מזוהים עם המשימה ועם עצמנו – כקבוצה המבצעת אותה יחד.
- ואחרונה חביבה היא מגילת רות, המלאה במעשי **חסד**, **אחריות ורעות** המתוארים בה והמלמדים אותנו כיצד יש לנהוג אחד עם השני ועד כמה ראוי ונכון להשתדל ולהתאמץ האחד עבור השני. השירות הצבאי מפגיש אותנו עם אנשים שונים כאשר כל אחד מגיע עם תפיסות שונות וממקומות שונים. עם זאת, למען המטרה המשותפת כולנו מתאחדים – דבקים בדרך, לא מוכנים לוותר ולפרוש באמצע. האמונה בצדקת הדרך מחברת את כולנו ומאפשרת לנו להיות יחד, למען מימוש ייעודו של צה"ל.
- למדנו על ערכים העולים מתכני חג השבועות.
- למדנו בסגנון "בית מדרש".
- הבא בפני חיילך את ה"אני מאמין" הפיקודי שלך על חשיבותה של הרעות והלכידות ומשמעותה למשימה הצבאית.

**”וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְּבַר סִינִי וַיַּחֲנוּ
בְּמִדְבַּר וַיַּחֲזֵן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הַהָר”**

(שמות יט, ב)

כאשר הפסוק מתאר את חניית העם במדבר הדבר נעשה בלשון 'רבים' ואילו כאשר מגיעים בני ישראל למעמד הר סיני מסתיים הפסוק באופן שונה- ההתייחסות עוברת מצורת רבים לצורת יחיד.

1. רש"י מפרש "ויחן"- "כאיש אחד בלב אחד"- כיצד אתם מבינים את ביאורו?
2. למה המעבר ללשון יחיד קורה דווקא לפני מעמד הר סיני?
3. האם יש לכם דוגמא לאירוע בחיים הצבאיים שלכם או יחידתכם המבטא רעיון זה?

"וַתֹּאמֶר רוּת אֶל-תְּפֻנְעֵי-בִי, לְעִזְבֶּךָ לָשׁוּב
מֵאַחֲרַיִךְ: כִּי אֶל-אִשָּׁר תִּלְכִי אֱלֹהִי,
וּבְאִשָּׁר תִּלְיְנִי אֶלְיִן--עִמָּךְ עַמִּי, וְאֶל-לְחַיִּיךְ
אֱלֹהֵי."

(רות, א' טז)

1. באיזה הקשר נאמרים הדברים מעלה במגילת רות?
2. כיצד אתם מבינים את החלטתה של רות?
3. איזה ערכים מגולמים במעשיה?
4. האם ניתן למצוא ביטויים לתפיסה המגולמת במגילת רות ברוח צה"ל?

ספר שמות מפגיש אותנו עם אחד המאורעות המכוננים בתולדות עמנו, מעמד הר סיני, אותו מציינים בשבועות – חג מתן תורה.

1. מדוע מעמד הר סיני וקבלת "עשרת הדברות" היה לאירוע כה מכוון? מה קרה בהר סיני שנצרב בתודעה הדורות?

2. במהלך מבצע קדש (אוקטובר 1956) נכתב השיר "מול הר סיני" ובוצע ע"י להקת הנח"ל. בשיר מביא המחבר את אירוע הסנה הבוער אשר התרחש אף הוא בהר סיני. חפשו את מילות השיר (מומלץ לשמוע את הביצוע המקורי)

"לא אגדה רעי

ולא חלום עובר: הנה מול הר סיני

הסנה, הסנה בוער .

והוא לוחב בשיר כפי גודי בנים ,

ושערי העיר ביד השמשונים... "

כיצד אתם מבינים את מילות השיר? באיזה מידה השיר תורם לרוח הלחימה?

בתיאור בספר דברים מובא מעשה הביכורים: הבאת הפירות הראשונים מתוצרת הארץ אשר היו החקלאים מעלים לירושלים מהג השבועות ועד חג הסוכות – שם הכהן מניף את הטנא יחד עם הבעלים, ולאחר מכן הכהן מקבל את הביכורים הללו במתנה:

"א והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' א-להיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה. ב ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארץ אשר ה' א-להיך נתן לך ושמרת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' א-להיך לשכן שמו שם... ט ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש. י ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי ה' והנחתו לפני ה' א-להיך והשתחית לפני ה' א-להיך. יא ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' א-להיך ולביתך אתה והלוי והגר אשר בקרבך." (דברים כו' א'-יא)

אורי הייטנר מקיבוץ אורטל מרחיב:

"שני התכנים העיקריים של חג השבועות הם התוכן הרוחני והתוכן החקלאי. בגולה, התוכן החקלאי של החג לא היה רלוונטי. המהפכה הציונית חידשה את הקשר הפיסי בין עם ישראל לארצו, והחזירה את הרלוונטיות לאופי החקלאי של החגים. ההתיישבות העובדת החזירה עטרה ליושנה, בהעמידה את החקלאות בלב החג, בעיצוב טקסי הביכורים והקציר. החג החקלאי ביטא את הקשר הבלתי אמצעי לא"י, את יישוב הארץ כמצווה הראשונה במעלה ואת חידוש החקלאות כהתחברות לעברה היהודי של הארץ"

1. המצווה ניתנה לבני ישראל טרם התיישבו בארץ ישראל ובטרם נטעו עצים וכרמים- איזה אידיאל מבקשת מצווה זו להחדיר בבני ישראל עוד בטרם ייכנסו לארץ?
2. כיצד קושר הייטנר בין הזהות היהודית לזו הציונית? מה היה הבסיס עליו נוצרה מסורת טקסי הביכורים בקיבוצים בראשית המאה ה-20?
3. הבאת הביכורים דרשה מהחקלאי שעמל כל השנה להעלות לירושלים את התוצרת היקרה לה חיכה משך זמן רב, מה ניתן ללמוד על התפיסה הערכית שעמדה מאחורי מעשה זה? האם אתם מזהים בימינו עשייה המגלמת ערכים אלו?